

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Se på meg!

Look at me!

Kandidatnummer: 205

Fullt navn: Malin Vanghagen Løvold Hov

Barnehagelærer/ ABLU3-1006

HVL/ Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Dag Skram

7. Januar 2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Først og fremst vil jeg benytte denne anledningen til å takke flere i forbindelse med arbeidet knyttet til denne bacheloroppgaven.

Jeg vil takke familien min for all støtte igjennom snart fire år på høghskolen. Takk for at dere har vært med meg i alle oppturer og nedturer i forbindelse med studiene. Dere har gitt meg motivasjon når den har sviktet og styrke når jeg har hatt behov for det. En spesiell takk til min lillesøster og bestevenninne Christina Hov, fordi hun alltid har hjulpet meg med å lese korrektur av oppgaver og har tatt seg tid til å hjelpe i travle hverdager.

Jeg vil også takke Mats Holmestrand for å ta seg tid til å lese korrektur av mine oppgaver, være tålmodig og støttende når det trengs og en motiverende bestevenn.

Takk til mine fine medstudenter for gode ord, samtaler og refleksjoner igjennom hele studiet. Jeg er heldig som har dere.

Takk til barnehagene som sa seg villig til å la meg observere i den aktuelle perioden jeg skulle finne svar på det jeg søkte etter.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke min veileder Dag Skram for at du alltid har vært tilgjengelig på mail og svart på alle mulige spørsmål jeg har hatt i forbindelse med oppgaven. Takk for gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger.

Innhold

1.0 Innledning og bakgrunn	4
1.1 Tema og problemstilling	4
1.2 Presentasjon av oppgaven	5
2.0 Teori	5
2.1 Barns lek.....	5
2.2 Leken til de yngste barna	6
2.3 Trygghet for de yngste.....	7
2.4 Barns tilknytning i barnehagen	8
2.5 Tilstedeværende og anerkjennende voksne	8
3.0 Metode	10
3.1 Kvalitativ metode	10
3.2 Observasjon som metode	10
3.3 Metodekritikk og etiske aspekter.....	11
4.0 Funn	12
4.1 Presentasjon av funn	12
4.2 Jørgen og dukken.....	13
4.3 Barna og dyrene	13
4.4 Mikrofontrøbbel	13
5.0 Drøfting	14
5.1 Leken til barna.....	14
5.2 Trygghet i barnas lek.....	15
5.3 Tilknytning i barnehagen	16
5.4 Tilstedeværelse og anerkjennelse i barnehagen	17
6.0 Avslutning	19
6.1 Veien videre	20
7.0 Litteraturliste	21

1.0 Innledning og bakgrunn

«To barn har funnet frem koppestellet og leker rundt et lite bord på avdelingen sin. Et av barna serverer en liten kopp med «kaffe» til en av de voksne som sitter i nærheten. Jeg sitter foreløpig på sidelinjen og observerer før et av barna ser forsiktig bort på meg. Jeg er ny på avdelingen og barna kjenner meg ikke godt. Jeg spør barnet som ser på meg om jeg kan få en kaffe også. Barnet smiler og sier: «Ja, kaffe til deg». Leken fortsetter i kroken og jeg og den andre voksne får servert både kaffe latte og boller. Entusiasmen til barna som får servere lyser opp hele rommet.»

Etter 11 år som assistent i samme barnehage har jeg mange praksisfortellinger og opplevelser jeg kan se tilbake på. Allikevel er praksisfortellingen over fra tiden jeg var i praksis i en småbarnsavdeling i en annen barnehage. Det er noe som skjer når voksne er der barna er. Både ved å være observerende, eller aktive deltagere i leken. Jeg har alltid vært opptatt av at barn skal få leke, og gjerne den frie leken hvor de voksne ikke nødvendigvis er aktivt deltakende. Samtidig har jeg observert hvor avgjørende de voksnes tilstedeværelse kan være i lek. Etter oppstart av studiet og tilegnelse av mer teoretisk kunnskap om barn og deres utvikling, observerer jeg også i større grad hva konsekvensen blir om de voksne ikke er tilstedeværende. Utrygge barn, lek som faller ut eller ikke videreutvikles, og barn som ikke inkluderes i leken fordi de rett og slett ikke mestrer de sosiale ferdighetene som kreves til å delta i lek. Tilsynelatende ser det ut som de yngste barna i større grad er avhengig av de voksnes tilstedeværelse og den tryggheten det gir. Derfor ble jeg også nysgjerrig på hvordan dette faktisk påvirker leken.

1.1 Tema og problemstilling

Tankene rundt en bacheloroppgave har vært mange, samtidig har erfaringene og observasjoner jeg har gjort i mine år i barnehage vært avgjørende for tema og problemstillingen jeg valgte. «Det at vi kan forstå andre, lære av dem og stole på dem, er avgjørende for utvikling og livskvalitet» (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 19). Videre nevner de at allerede fra fødsel av søker vi etter andre som kan ta vare på oss og forstå oss. For å få en forståelse av handlinger, opplevelser og følelser er vi avhengig av de mellommenneskelige relasjoner vi befinner oss i. Det Schibbye og Løvlie nevner har også gitt meg grunnlag for min problemstilling. Jeg har alltid vært engasjert i hvordan relasjoner til barn er avgjørende i en travel barnehagehverdag. I en barnehage kan det virke som om leken er det viktigste barn gjør. Allikevel er lek noe barn gjør frivillig og er indremotivert (Skram, 2016, s. 58)

Fra å ha jobbet med eldre barn i 11 år, til å ha praksis på en småbarnsavdeling, og bli flyttet til småbarnsavdeling på egen arbeidsplass, falt det seg naturlig å ønske å vite mer om akkurat små barns lek og voksnes tilstedeværelse. Det å øke min kompetanse på området og bevisstgjøre både meg selv

og øvrig personale blir selvfølgelig også en grunnleggende faktor. Derfor lyder problemstillingen min som følger:

«Hvordan påvirker voksnes tilstedeværelse leken til de yngste barna i barnehagen?».

De er viktig å påpeke at de voksne i barnehagen inkluderer både barnehagelærere, assistenter, vikarer og fagarbeidere.

1.2 Presentasjon av oppgaven

Jeg har valgt å dele oppgaven min i seks kapitler med tilhørende underoverskrifter som vil gi leseren en antydning om hva de ulike kapitlene handler om. Dette gjøres for å skape bedre flyt i oppgaven.

I kapittel 1 innleder jeg med en praksisfortelling og presenterer og belyser mitt valg av tema. Videre presenterer jeg også min problemstilling. I kapittel 2 vil jeg fremlegge teori og faglitteratur jeg mener er relevant for min oppgave. Kapittel 3 beskriver kvalitativ metode og begrunnelse på hvorfor mitt valg falt på dette. Her vil jeg også redegjøre for observasjon som metode, metodekritikk og etiske aspekter. Mine innhentede data vil presenteres som funn i kapittel 4. Videre skal jeg drøfte mine funn opp mot teorien jeg har presentert i kapittel 2, for å finne svar på min problemstilling i kapittel 5. Avslutningsvis vil jeg oppsummere min oppgave i kapittel 6 og se om jeg har funnet svar på problemstillingen. Mine erfaringer med bacheloroppgaven og hva jeg eventuelt ønsker å undersøke videre vil også bli nevnt.

2.0 Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere ulike teorier jeg mener er relevante for temaet, undersøkelsene jeg har gjort og selve problemstillingen. Denne teorien vil jeg også anvende for videre drøfting senere i oppgaven. Til å begynne med vil jeg redegjøre for barns lek, hvorfor trygghet er viktig for de yngste barna, og hva det vil si å være en tilstedeværende voksen. Jeg vil også gå inn på barns tilknytning i barnehagen.

2.1 Barns lek

Som tidligere nevnt er lek indremotivert, og en handling som er viljestyrt. Den er frivillig og skjer her og nå. Leken er ofte impulsiv og kan stadig endre retning. Det er ingen som kan forutsi barns lek, og heller ingen som kan si hvordan den ender. Det er rett og slett slik at leken er målet i seg selv (Skram, 2016, s. 59). Wolf (2014) nevner hvordan leken er et stort, mangfoldig og komplekst fenomen.

Igjennom leken opplever, erfarer og forholder barna seg til omgivelsene. Leken er en vesentlig del av barns tilværelse (Wolf, 2014, s. 14) Barn trenger å leke, ofte er det aktiviteten som dominerer i en barnehage. Vi kan derfor si at leken er like uløselig knyttet til barnets læring som utvikling er (Askland, 2011, s. 76). Det å definere begrepet lek kan allikevel være utfordrende. Det er et mangfoldig og sammensatt begrep, som gjør det umulig å finne en dekkende definisjon. I en lek kan man ofte observere at barn leker erfaringene sine. Barnet tar en rolle som de for eksempel har opplevd i voksenverden, og spiller hva de voksne gjør (Skram, 2016, s. 59). Et eksempel på dette er praksisfortellingen som jeg viser til innledningsvis. Vi kan si at lek er det barnet selv sier er lek. Målet for barnet er ikke å lære noe spesielt, men selve leken (Askland, 2011. s. 77). Brian Sutton-Smith (1924-2015) forteller at det kan være problematisk om en voksen begrenser eller prøver å overstyre barns lek, fordi dette reduserer muligheten barna får til å mestre en utfordrende tilværelse (I Bae, 2012, s. 37)

2.2 Leken til de yngste barna

Askland (2011) nevner at leken allerede starter ved spedbarns stadiet. Leken er da gjerne dominert av lek med egen kropp. Barnet sparker i luften, vifter med hender og beveger lemmer hit og dit. Et lite barn vender fort oppmerksomheten fra seg selv til det som omgir det. Det blir nysgjerrig på gjenstander og personer som omgir det. Barnet kan fra det ene øyeblikket le høyt av det som utforskes, til det andre å bli skremt av det de selv forårsaker. Dette fordi de selv ikke har erfaring nok til å forstå hva de selv gjør (Askland, 2011, s. 77). Det kan virke som de yngste barna er glad i gjentakelser ved lek. Småbarnsleken utvikler seg gjerne med handlinger som gjentar seg med små variasjoner. Når det kjente og gjentakende balanseres, vil ofte spenningen og drivkraften i leken også opprettholdes. Dette fordi det gjentagende oppleves som en trygghet og glede for de yngste barna (Wolf, 2014, s. 33). Öhman (2014) hevder at mellom ett og to års alder, befinner barn seg midt i en lekeutviklingsperiode. Noen av barna er opptatt av å beherske kroppens motorikk, hvor andre allerede har oppdaget rolleleken. Det er samtidig viktig å presisere at barn er ulike. Det vil være store individuelle forskjeller i hva barn interesserer seg for og hvordan de evner å delta i felles lek med andre (Öhman, 2014, s. 146). Vi kan si at små barns lek ofte er variert og uttrykkes på mange ulike måter. Leken til barna vil være synlig både i mindre grupper sammen, og i individuelle aktiviteter (Wolf, 2014, s. 42). Birgitta Knutsdotter Olofsson (f. 1929) nevner at barn trenger voksne som er nærværende, som også gir næring og oppmuntring til leken. Det innebærer ikke nødvendigvis at den voksne leker, men at barna trenger å kjenne den tryggheten det gir ved at en voksen befinner seg i nærheten av barns lekverden (I Öhman, 2014, s. 155).

2.3 Trygghet for de yngste

Stanghelle (2017) beskriver hvordan de yngste barna er avhengig av å oppleve et trygt og stabilt personale som har god kunnskap om barns tilknytningsatferd og tilknytning. Først da kan barnet flytte sin energi over på utforskning og læring. Når barnet får følelsen av å være i trygghet, vil det også legge grunnlaget for en god sosial og kognitiv utvikling. Om barnet opplever støttende relasjoner til den voksne, vil det også få positive læringsopplevelser (Stanghelle, 2017). Teoretikerne John Bowlby (1907 – 1990) og Donald Woods Winnicott (1896 -1971) benevner dette viktige grunnlaget noe ulikt. «*Trygg base*» er hva Bowlby kaller dette, hvor Winnicott beskriver det som «*holdende miljø*». Allikevel henviser disse begrepene til et miljø hvor barnet blir sett av de voksne, og den voksne holder fast ved barnet i tankene og bevisstheten. Winnicott nevner også at selv om barnet innehar noe kompetanse, vil det være helt avhengig av at det finnes noen som vil det beste for barnet (I Askland & Sataøen, 2014, s. 59).

Trygge og forutsigbare hverdager vil være mer verdifulle for barnets trivsel og utvikling enn større planlagte prosjekter. For at den voksne skal skape trygghet for barna må den voksne også være tilgjengelig. Det vil si å være tilstedeværende og tilby det trygge fanget de yngste barna ofte har behov for. For å skape stabilitet i barnehagen bør det være stabile relasjoner, som preges av trygg base-prinsippet (Stanghelle, 2017). Her kan også trygghetssirkelen nevnes. Ida Brandtzæg (1965) og Stig Torsteinson (1966) mener at trygghetssirkelen kan være en veiviser for barnas indre behov. Trygghetssirkelen er en kjent modell som viser både behovet for utforskning, læring og utvikling, den følelsesmessige ivaretagelsen og behovet barna har for tilknytning. I trygghetssirkelen kan man se hvordan toppen er utforskning og bunnen er tilknytnings- eller avhengighetsbehovet. Personalet i barnehagen kan være den trygge basen barna søker til ved behov (I Sandgrind, 2017). Drugli (2010) hevder at det er avgjørende at den emosjonelle tryggheten er tilstede for de yngste barna. Samtidig skal de voksne regulere de sosiale utfordringene ut fra utviklingsnivået til barnet. Det vil derfor være av stor betydning for utviklingen til barna hvordan de voksne regulerer samspillet i barnegruppen og gir støtte ved behov. De yngste barna trenger i større grad hjelp til å takle sosiale utfordringer som oppstår i samspill med andre barn (Drugli, 2010, s. 45).

Ofte så kreves det god lekekompetanse fra barna, både for å komme inn i lek og for å opprettholde den. Selv de yngste barna lærer av å observere andre i lek og det er her de ansatte bør være tilstede. Observasjon av leken bør være en grunnleggende del av hverdagen for å hjelpe barn å mestre leken, og se hvordan den voksne kan hjelpe til eller videreutvikle der det stopper opp (Utdanningsdirektoratet, 2013). Brandtzæg og Torsteinson mener at man bør forvente varme følelser fra de ansatte ovenfor barna. De nevner også at det er viktig at barnehageansatte involverer seg emosjonelt i barna (I Sandgrind, 2017). Små barns utforskning og læring vil være avhengig av

emosjonell trygghet fra en voksen. Har barnet en positiv tilknytning til en voksen, vil det også være motivert til å lære (Hundeide, 2010, i Drugli, 2010, s. 47). Her kan vi også benevne det Daniel Stern (1934 - 2012) forteller om affektjustering. Affektjustering handler om hvordan den voksne oppfatter følelsene barnet viser og hvordan den voksne reagerer på dette. Noe som kan være avgjørende for hvordan barnet opplever seg selv (I Skram, 2016, s. 31).

2.4 Barns tilknytning i barnehagen

Schibbye og Løvlie (2017) hevder at barn har et innebygd behov for å utforske og mestre. Allikevel vil dette behovet være avhengig av å være knyttet til andre. Tilknytning er en like viktig del av utviklingen til barnet som det å klare seg alene. Det er derfor viktig å påpeke at et barn som har en trygg tilknytning til andre, vil være friere til å utforske og lære enn et barn som har en utrygg tilknytning (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 83). En trygg og vellykket tilknytning handler om den trygge basen som nevnt tidligere. Der hvor barnet gjerne holder fast ved personen den er knyttet til og blir urolig eller trist om denne nærheten er truet (Askland & Sataøen, 2014, s. 63). For å fremme tilknytningsrelasjon i barnehagen nevner Drugli (2010) at sensitivitet fra de voksne kan være en avgjørende faktor. For å oppnå god og trygg tilknytning er det grunnleggende at man er i stand til å tolke barnets følelsesuttrykk og forstå hvorfor barnet for eksempel gråter. Det er viktig å presisere at barn kan reagere ulikt og at de derfor også har behov for å bli møtt på ulike måter av den voksne (Drugli, 2010, s. 30).

I barnehagen er det avgjørende at barn som har utfordringer med å mestre konstruktive samhandlingsmønstre med andre barn får støtte fra de voksne. Det vil si at de møter omsorg fra den voksne i forhold til både mentale, relasjonelle og følelsesmessige sider. Barna må møtes med forståelse når de uttrykker egne grenser. Det er viktig å påpeke at de yngste barna ofte kommuniserer nonverbalt om noe er ubehagelig. Selv om barna uttrykker seg ulikt fra andre eller sier nei, betyr ikke dette at de skal tvinges til lydighet eller enighet med fellesskapet (Bae, 2007). De yngste barna i barnehagen er svært sårbare i sin tilknytning til andre enn mor og far. Her er det avgjørende at de voksne vet hva som står på spill, og at det legges til rette for at de påtar seg ansvaret ved å være en trygg tilknytningsperson (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 85).

2.5 Tilstedeværende og anerkjennende voksne

Tilsynelatende kan det virke som barn har et behov for de voksnes tilstedeværelse og oppmerksomhet når det leker. «Se på meg!» kan være noe vi ofte hører fra barn som vil bli sett og bekreftet fra den voksne. Innimellom er det slik at barna også ønsker å involvere den voksne i leken. I

samspill med den voksne kan barnet øke egen lekekompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2013). Nordli og Thormodsæter (2011) hevder at det å være tilstede som voksen ikke nødvendigvis bare handler om å lytte. Det omhandler holdninger og mental tilstedeværelse. Vi må anvende hele sansesystemet når vi lytter. Vi må bestrebe oss på å virkelig forstå hva barnet mener og tenker. Barn må møtes av voksne som gir hele sin oppmerksomhet, oppmuntring og støtte. Når de voksne lytter aktivt til barna betyr det også at de tør å ta del i alle opplevelser eller vansker barna måtte ha (Nordli & Thormodsæter, 2011, s. 45). Her kan vi også benevne hva teoretikeren Bowlby forteller om tilknytningsobjekt. Dette omhandler de nære omsorgspersoner som barnet har rundt seg. Tilknytningsobjektet vil for barnet være en person de opplever som tilstedeværende, omsorgsfull, sensitiv, lyttende og responsiv (I Askland & Sataøen, 2014, s. 65). Rammeplanen nevner også at vi skal være lydhøre for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet (KD, 2017, s. 20). Askland (2011) forteller at tilstedeværelse med barna for noen kan virke som en selvsagt ting. Allikevel vil det å være tilstedeværende omhandle mer enn vi er klar over. Det handler om kroppskontakt, psykisk kontakt, kontakt igjennom tale, igjennom blikk og felles opplevelser. Noen voksne får umiddelbar kontakt med barnet, men andre voksne vil streve mer med det samme. Samtidig er det viktig å presisere at barn er ulike. Barn kan være sjenerte, tilbakeholdne eller trenge ekstra hjelp, mens andre har umiddelbar kontaktevne (Askland, 2011, s. 15). Tydelige voksne vil kommunisere det samme med kroppen og øynene som de kommuniserer muntlig. En tilstedeværende voksen vil derfor vise med hele seg at de er interessert (Nordli & Thormodsæter, 2011, s. 44).

Innledningsvis ble det henvist til Schibbye og Løvlie (2017) som nevner at allerede fra fødsel av søker vi etter noen som forstår oss og våre handlinger, og at vi derfor er avhengig av de mellommenneskelige relasjoner vi befinner oss i (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 19). Askland (2011) hevder i likhet med dette at forståelse og aksept, er avgjørende for at barna danner grunnlag for selv å utvikle evne til empati, toleranse og omsorg. I spill med menneskene rundt, vil barnet bli en aktiv aktør i sin egen utvikling og læring (Askland, 2011, s. 17). Winnicot nevner at barnets følelsesliv og selvforståelse skapes og utvikles igjennom forholdet til andre. Vi er dermed på et usynlig vis knyttet til hverandre. Selv når vi ikke responderer til barns uttrykk, vil dette være en måte å svare på (I Schibbye & Løvlie, 2017, s. 20). Nordli og Thormodsæter (2011) hevder at kroppsspråket til de voksne formidler mer enn ord, det er også med på å forsterke hva vi føler og sier. Om ikke vårt kroppsspråk harmonerer med det vi sier, kan budskapet også misforståes. Dette kan også gi grunnlag til konflikter og utrygghet (Nordli & Thormodsæter, 2011, s. 38).

Det å anerkjenne den enkelte handler om å se, verdsette, forstå og bekrefte. Det er derfor ikke handlinger eller hva barnet presterer vi søker å anerkjenne. Det er de indre opplevelsene og følelser

vi velger å sette søkelys på (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 50). Berit Bae (f.1944) mener at anerkjennelse handler om å forstå en annen ut fra deres forutsetninger. Dette vil si at vi må ta tak i selve meningen eller intensjonen til den andre. Ved å anerkjenne gir vi også uttrykk for at vi forstår, eller kanskje ikke forstår. I en barnehage vil dette innebære at vi gir rom for at barnet kan gå videre med sine assosiasjoner uten at vi gjør det til våre egne. Som tidligere nevnt er leken indremotivert og en viljestyrt handling. Det er nettopp her behovet for anerkjennende og tilstedeværende voksne kan være avgjørende (I Askland, 2011, s. 35).

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg kort redegjøre for hva kvalitativ metode er, og presentere teori jeg mener er relevant for mitt valg av observasjon som metode. Videre vil jeg se på noen vesentlige punkter om metodekritikk og reflektere over etiske aspekter knyttet til min oppgave og valg av metode.

3.1 Kvalitativ metode

I forbindelse med selve undersøkelsesdelen av denne oppgaven, har det vært avgjørende å finne en metode som egner seg til å innhente informasjonen jeg ønsker. Før jeg kunne gjøre dette var det grunnleggende at jeg satt meg inn i de ulike forskningsmetodene. Ifølge Jacobsen (2017) egner kvalitativ metode seg når vi ønsker å utvikle ny kunnskap og dypere forståelse (Jacobsen, 2017, s. 25). I motsetning til kvantitativ metode som har en lukket tilnærming, vil kvalitativ metode være både åpen og fleksibel (Jacobsen, 2017, s. 65). Dette er metoden jeg tenker egner seg godt til hva min problemstilling spør etter. Når man anvender kvalitativ metode er det viktig at den som undersøker samler inn data uten å gå ut med føringer eller en klar oppfatning av hva man søker etter, fordi dette kan føre til at man bare ser det man ønsker å se. I og med at kvalitativ metode har en åpen tilnærming til det man undersøker vil den også egne seg godt til å utforske (Jacobsen, 2017, s. 56).

3.2 Observasjon som metode

I forkant av valg om metode hadde vi et pilotprosjekt. I utgangspunktet hadde valget mitt falt på intervju og observasjon som metode. Allikevel ble det tydelig for meg etter pilotprosjektet at observasjon var mest hensiktsmessig med tanke på min problemstilling. Intervju egner seg godt til å få fram individuelle meninger og oppfatninger, men det kan bli litt for «individualistisk» (Jacobsen, 2017, s. 89). Tanken min er å undersøke hva som skjer med leken når en voksen er tilstedeværende, eller det motsatte. Jacobsen (2017) nevner at observasjon omhandler å se på hva mennesker gjør i

ulike situasjoner. Den som undersøker, kan for eksempel se på en gitt kontekst og observere og beskrive med egne ord hva som skjer. Denne metoden egner seg godt når man ønsker å se på hva mennesker faktisk gjør, altså adferden, og ikke hva de sier at de gjør (Jacobsen, 2017, s. 102).

Når man velger observasjon som metode er det viktig at man skiller mellom åpen og skjult observasjon. En skjult observasjon kan være fordelaktig med tanke på at den som undersøkes ikke har noen grunner til å opptre unormalt. Ofte endrer mennesker adferd når de vet at de blir undersøkt, ved at de for eksempel prøver å glede, eller bevisst forsøker å unngå å gjøre noe som er uheldig. Reliabiliteten kan også bli bedre om observasjonen er skjult (Jacobsen, 2017, s. 103). Selv om skjult observasjon kan styrke reliabiliteten, kan dette erfaringsmessig være utfordrende når man skal undersøke kontekster mellom barn og voksne. Barna vil sannsynligvis være nysgjerrig på den som observerer, derfor ønsket jeg å anvende åpen observasjon hvor jeg også til tider kunne være delaktig. I henhold til Askland (2011) finnes det både usystematisk og systematisk måte å observere på. Når man har en usystematisk tilnærming til det man observerer vil det si at man er tilstedeværende og deltakende. Dette vil si at man for eksempel er aktiv i barnas lek og ser hvordan leken utvikler seg. Det skriftlige arbeidet vil foregå i etterkant. Om vi anvender en systematisk observasjon vil dette bety at vi har større avstand til det vi observerer. Man observerer en kontekst utenfra og skriver ned det man observerer parallelt med observasjonen (Askland, 2011, s. 179). I min undersøkelse vil jeg veksle mellom både systematisk og usystematisk observasjonsmetode. Observasjoner jeg har gjort meg blir notert ned og skrevet om til praksisfortellingsform. Det er viktig å påpeke at praksisfortellinger handler om avgrensede kontekster hvor samspillet mellom deltakerne er framstilt personlig og detaljert, slik det arter seg for fortelleren (Askland, 2011, s. 191).

3.3 Metodekritikk og etiske aspekter

Når jeg anvender observasjon som metode er det viktig å være klar over at jeg kun observerer hva mennesker gjør, og ikke hva de subjektivt opplever (Jacobsen, 2017, s. 103). En observasjon vil ikke gi meg samme informasjon som et intervju ville gjort. Det vil si at jeg ikke vet på forhånd hva slags holdninger, syn på barn, eller om den enkelte voksne har en dårlig dag som kan påvirke den mentale tilstedeværelsen. Allikevel ønsker jeg spesifikt å undersøke hvordan leken påvirkes når voksne er tilstedeværende, og motsatt. Derfor mener jeg at observasjon vil være mest hensiktsmessig. Jacobsen (2017) nevner også at observatørens tilstedeværelse kan skape spesielle resultater (Jacobsen, 2017, s. 111). Mine tolkninger av observasjonen vil også være avgjørende for analysen og drøftingen senere i oppgaven. I forbindelse med metoden observasjon er det også viktig å presisere at det kanskje ikke er mulig å være helt åpen for alle detaljer og nyanser. Det kan være en fare for at jeg ubevisst overser

eller siler ut vesentlig informasjon som kan være avgjørende for den eksterne gyldigheten. Med tanke på at observasjonene jeg gjør er både systematiske og usystematiske kan også utfordringer med at nærheten blir for stor være tilstede. Derfor kan jeg også bli fanget av ulike kontekster jeg studerer, og dermed miste evnen til å vurdere kritisk (Jacobsen, 2017, s. 63).

Med tanke på etiske aspekter, vil det å være bevisst på at man i enkelte tilfeller kan risikere å krenke eller bryte inn i privatsfæren til enkeltindivider være avgjørende. Jacobsen (2017) nevner tre grunnleggende faktorer som man bør tilfredsstillere når det handler om en undersøkelse: Informert samtykke, krav til privatliv og krav til å bli korrekt gjengitt (Jacobsen, 2017, s. 31). I forkant av mine observasjoner har styrer i hver enkelt barnehage blitt informert, og aktuelle deltakere har fått et informasjonsskriv. Når man samler inn datamateriale vil faren for å krenke privatlivets fred først oppstå om muligheten for identifisering er tilstede. Faren for identifisering kan oppstå om man for eksempel samler inn personopplysninger, eller ved samtykkeerklæring (Jacobsen, 2017, s. 34). For å unngå dette opererer jeg derfor med anonymisering av både barnehage og fiktive navn i observasjonene jeg samler inn. Alle observasjoner blir også oppbevart utilgjengelig for andre enn meg selv. Jacobsen (2017) påpeker at for å få frem hvordan en kontekst virker, er det avgjørende at vi sammenligner ulike kontekster. Ved å bare studere én enkelt kontekst kan det være utfordrende å se hvordan selve konteksten påvirker noe (Jacobsen, 2017, s. 80). På grunnlag av dette har jeg derfor valgt å ta med flere observasjoner i min oppgave.

4.0 Funn

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere mine funn. Som nevnt i metoddelen er observasjoner nedskrevet i praksisfortellingsform. Observasjonene er gjort i to ulike barnehager, på tre småbarnsavdelinger i løpet av en periode på fire uker.

4.1 Presentasjon av funn

Jeg har valgt å observere leken til de yngste barna på morgenen før lunsjtid, og etter sovetid da dette gjerne er kjernetiden for lek. Jeg har valgt ut tre ulike observasjoner som viser ulike kontekster med barns lek og voksnes tilstedeværelse. Observasjonene jeg har valgt mener jeg viser noe om hvordan voksnes tilstedeværelse kan påvirke leken til de yngste barna.

4.2 Jørgen og dukken

«Jeg har satt meg litt i bakgrunnen ved barnas lek på avdelingen jeg observerer. Jørgen på 2 år kommer bort til meg og gir meg en dukke. Jeg og Jørgen kjenner hverandre ikke. Han uttrykker et ønske om at jeg skal ta av klærne til dukken og jeg gjør dette. Jørgen ser på dukken og sier «Au». Han ser trist ut og jeg spør om dukken har vondt. «Ja», svarer Jørgen. «Skal vi blåse på?» Jørgen nikker bekræftende og ser på meg da jeg blåser på fingrene til dukken. Jørgen smiler. «Au» sier han igjen og peker på den andre hånden til dukken. «Skal vi blåse på den fingeren også?» Spør jeg. Jørgen blåser sammen med meg, og smiler til meg. Jørgen går for å hente en liten rektangelformet bøtte og gir den til meg. Jeg tar dukken og setter den oppi bøtten. «Kanskje det er en båt?» Spør jeg Jørgen. Han lyser opp og repeterer «Båt!». Han tar dukken ut og ser på meg med et blick som uttrykker at han trenger hjelp. Jeg putter dukken oppi bøtten igjen og Jørgen sier igjen «Båt». Dette repeterer vi en god stund før jeg finner en litt større balje og putter dukken som sitter oppi bøtten, oppi denne baljen. Jeg kjører «båten» rundt i baljen fort og ser på Jørgen. Han ler og fortsetter å kjøre «båten» rundt i baljen i full fart».

4.3 Barna og dyrene

«En voksen sitter på gulvet på avdelingen. Flere barn har samlet seg rundt den voksne. Mari på 1,5 år har samlet flere dyr oppå noen klosser. Den voksne repeterer alle navnene på dyrene etter hvert som Mari viser frem et dyr. For hver gang det kommer et nytt dyr, synger den voksne en sang som handler om dette dyret. Barna som har samlet seg rundt, synger entusiastisk med. «Hjelp meg» sier Mari som har samlet dyrene. «Ja, jeg skal hjelpe deg» svarer den voksne. Erik er også 1,5 år og har tilsynelatende lyst til å være med på leken. Han blir ivrig og tar et av dyrene Mari har samlet. «Ååååå» lyder det frustrert fra Mari. «Erik har bare lyst til å være med» sier den voksne. Plutselig dytter Mari alle dyrene ned på gulvet og ler. «Oi, detter ned» kommer det fra Mari som har dyttet ned dyrene. «Skal jeg hjelpe deg å sette de opp igjen?» Spør den voksne. Mari nikker bekræftende. Erik får også lov til å sette dyrene opp igjen. Med veiledning fra den voksne setter de sammen opp dyrene på plassen de sto. For hvert dyr som blir satt opp synger den voksne en sang igjen om dette dyret. Barna som har samlet seg rundt synger fortsatt like ivrig med. Etter hvert blir det tid for samlingsstund og rydding, og leken avsluttes rolig av den voksne ved å synge en sang om rydding».

4.4 Mikrofontrøbbel

«Nils og Rune på 2 år har funnet en mikrofon som forsterker lyden av stemmen deres når de snakker, og spiller musikk. Nils holder godt tak rundt mikrofonen og synger. Rune ser frustrert ut og sier «min,

min, få!». En voksen sitter i nærheten og forteller Rune at han må vente litt til Nils er ferdig med den. Jeg observerer at Rune blir utålmodig og prøver ta mikrofonen fra Nils. Den voksne repeterer igjen at Rune fortsatt må vente til Nils er ferdig med mikrofonen. En annen voksen kommer bort til den voksne som sitter i nærheten av Rune og Nils, og de begynner prate med hverandre. Praten fortsetter, og jeg ser hvordan de voksne ikke får helt med seg hva som skjer. Jeg sitter fortsatt på sidelinjen og observerer hvordan Rune nå gråter fordi han ikke får mikrofonen fra Nils. «Min, min, jeg få» hører jeg Rune si gjentatte ganger. Nils snur seg med ryggen mot Rune og holder fortsatt godt fast i mikrofonen. Etter hvert får Rune tak i mikrofonen og holder den fast. Nils protesterer og blir sint. Rune slår Nils med mikrofonen i hodet. En av de voksne reagerer raskt da Nils begynner å gråte. Den voksne forteller Rune strengt at vi ikke har lov til å slå og at Rune må gi mikrofonen tilbake. Den voksne tar mikrofonen fra Rune og gir den til Nils. Igjen blir Rune lei seg, og Nils holder fornøyd fast i mikrofonen»

5.0 Drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte, analysere og gi min tolkning av mine funn ved å knytte dette til fagteorien som ble presentert i kapittel 2. Drøftingen tar utgangspunkt i de tre ulike praksisfortellingene jeg presenterte i kapittel 4. Videre vil jeg se på om dette svarer på oppgavens problemstilling.

5.1 Leken til barna

Når vi ser på praksisfortellingene er det tydelig at lek er en viktig del av barnets hverdag. De ulike kontekstene som utspiller seg, kan ofte gjenkjennes i en barnehagehverdag. I eksempelet med «Jørgen og dukken» kan det tolkes at leken er impulsiv slik Skram (2016) beskriver (Skram, 2016, s. 59). «Jørgen» har funnet en dukke og gir denne til meg. Vi kan ikke forutsi hvordan «Jørgen» kommer til å styre leken videre om jeg ikke responderer til ønsket han uttrykker. Dette kan vi knytte opp mot det Wolf (2014) forteller om barnets måte å forholde seg til omgivelsene på. Hvor opplevelser og erfaringer med andre vil spille en vesentlig rolle for hvordan leken utvikles videre (Wolf, 2014, s. 14). Ved at jeg var nærværende og oppmuntret til videre lek med «Jørgen» vil det kanskje ha bidratt til å utvikle leken ved en senere anledning, eller i samspill med andre barn.

Ved eksempelet «Barna og dyrene» kan vi se at flere barn samler seg rundt en voksenperson som er sammen med barna i leken. «Mari» samler dyr oppå noen klosser og den voksne synger en ny sang for hvert dyr som settes opp. Den voksne gjentar det barnet gjør ved å utvide dette til en sang om dyret. Det blir derfor trygt og gjenkjennbart for barnet som leker. Her opprettholder den voksne

drivkraften og spenningen i leken slik Wolf (2014) hevder (Wolf, 2014, s. 33). Vi kan også se hvordan den voksnes veiledning gjør at det ikke blir en konflikt i leken når «Erik» ønsker å være med. «Mari» uttrykker frustrasjon ovenfor «Erik», men den voksne forteller at «Erik» også vil være med på leken. Öhman (2014) benevner at barns lek består av store individuelle forskjeller og at barna innehar ulik lekekompetanse (Öhman, 2014, s. 146). Selv om det kan se ut som «Erik» vil ta en leke fra «Mari», kan dette være hans måte å uttrykke et ønske om å være med på leken.

I den siste praksisfortellingen kan vi se to barn som tilsynelatende ikke leker sammen. Det kommer tydelig frem at «Rune» veldig gjerne vil ha mikrofonen «Nils» bruker. Skram (2016) sier at leken er indremotivert og styrt av vilje (Skram, 2016, s. 59). Dette kan knyttes til konteksten mellom «Nils» og «Rune». «Rune» har et sterkt ønske om å anvende mikrofonen «Nils» har og uttrykker dette med stor frustrasjon. Han får beskjed fra de voksne om å være tålmodig og vente på tur, men «Rune» vil ha mikrofonen akkurat nå og velger å ta den fra «Nils». De voksne er i nærheten av barna, men er også opptatt av å prate med hverandre. Det ender til slutt med at «Rune» slår «Nils» i hodet. Når voksne er nærværende, vil det kunne utvikle og oppmuntre leken til barna (Olofsson, i Öhman, 2014, s. 155). Selv om de voksne er i nærheten av barnas lek, ender dette allikevel med en konflikt.

5.2 Trygghet i barnas lek

Skram (2016) benevner hvordan barn ofte speiler hva de voksne gjør og leker erfaringene sine (Skram, 2016, s. 59). Dette kan vi også gjenkjenne i den første praksisfortellingen. «Jørgen» uttrykker at han er trist fordi dukken har vondt. Dette kan være noe «Jørgen» har erfart selv, eller observert andre barn erfare. Her kan vi også benevne praksisfortellingen som presenteres innledningsvis, hvor to barn serverer kaffe. Barn ville naturligvis ikke servert kaffe i virkeligheten, men har i denne konteksten antageligvis sett voksne gjøre akkurat dette. Vi kan samtidig knytte dette til hva Askland (2014) forteller om at selve leken vil være målet til barna, og ikke det å lære noe spesielt (Askland, 2014, s. 77). Allikevel kan det tenkes at voksne som veileder og kommer med innspill til barna også vil påvirke leken. «Jørgen» fikk kanskje kjennskap til å vise empati for andre ved å blåse på dukken som har vondt. Askland (2011) beskriver hvordan barn kan utvikle evne til empati, toleranse og omsorg om det blir møtt med forståelse og aksept fra de voksne (Askland, 2011, s. 17). Kommer han i en situasjon hvor et annet barn slår seg, kan det tenkes at «Jørgen» vil være den som trøster neste gang. Olofsson forteller samtidig at den voksne ikke alltid må leke for å gi næring til leken, men gi trygghet ved å være i nærheten (Olofsson, i Öhman, 2014, s. 155). Med tanke på dette bør kanskje de voksne vurdere leken før de kommer med innspill. Observasjon av leken bør derfor være en grunnleggende del av hverdagen for å hjelpe barn til å mestre leken (Utdanningsdirektoratet, 2013).

I praksisfortellingen med «Barna og dyrene» kan det tolkes som at barnas relasjon til den voksne som synger er god. Den voksne har kontakt med barna og støtter de ulike opplevelsene barna har. Stanghelle (2017) hevder at barnet vil få positive læringsopplevelser om det erfarer støttende relasjoner til en voksen (Stanghelle, 2017). Den voksne støtter «Mari» sin opplevelse i leken ved å repetere alle dyrene hun setter oppå klossene. Dette kan naturlig nok resultere i at «Mari» og barna rundt lærer navnet på nye dyr de ikke har kjennskap til. Vi kan også se hvordan den voksne er tålmodig og støttende med «Erik» når han blir litt ivrig. Samtidig responderer den voksne til hva «Mari» gjør og kommer med forslag til hva de kan gjøre sammen videre. Bae (2007) forteller at barn som har utfordringer med å mestre samhandlingsmønstre med andre barn må få støtte fra de voksne. Barna må møtes med forståelse og omsorg fra de voksne når de uttrykker ulike følelsesmessige sider (Bae, 2007). Med både «Mari» og «Erik» kan vi si at den voksne gir nettopp forståelse og omsorg. I en senere anledning vil kanskje «Mari» inkludere «Erik», eller et annet barn i leken uten veiledning fra den voksne.

Voksne må være tilgjengelige for barna for å skape trygghet i barnehagen. For de yngste barna innebærer dette å være tilstedeværende og ofte tilby det trygge fanget de har behov for (Stanghelle, 2017). Kanskje kunne konflikten mellom «Rune» og «Nils» unngås om de voksne tilbød trygghet ved å være mer tilgjengelig. Brandtzæg og Torsteinson (2017) forteller at man bør forvente varme følelser fra de ansatte ovenfor barna (I Sandgrind, 2017). Vi kan allikevel ikke påstå at de ansatte ikke hadde varme følelser for barna i denne konteksten. Den voksne reagerer raskt da «Nils» begynner å gråte. «Rune» blir også fortalt at han ikke skal slå. Hvordan de voksne reagerer på følelsene barna viser, benevnes av Stern som affektjustering (Stern, i Skram, 2016, s. 31). intensjonen til de voksne var sannsynligvis god med tanke på at de reagerer på at «Nils» gråter.

5.3 Tilknytning i barnehagen

I alle praksisfortellingene kan vi gjenkjenne barns behov for å utforske og mestre. Barn som har en trygg tilknytning til andre vil i større grad være friere til å utforske og lære (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 83). Selv om jeg ikke var kjent for «Jørgen» da han kontaktet meg, kan vi tolke dette som at han hadde en trygg og god tilknytning til de øvrige voksne på avdelingen. På grunnlag av dette kunne jeg også påvirke «Jørgen» sin lek. Bowlby benevner de nære omsorgspersoner som tilknytningsobjekt. Dette vil være en omsorgsfull, tilstedeværende og sensitiv voksen (I Askland & Sataøen, 2014, s. 65). Det kan derfor tenkes at en voksen «Jørgen» assosierte som et tilknytningsobjekt var i nærheten, slik at han var trygg på å utforske mine innspill til hans lek. Her kan vi også benevne trygghetssirkelen. Er barnets behov for tilknytning oppfylt, vil også behovet for å utforske være tilstede (Brandtzæg &

Thorsteinson, i Sandgrind, 2017). Når det kommer til eksempelet med «Barna og dyrene» kan vi se litt av det samme. Den voksne som sitter sammen med barna vil i denne konteksten være tilknytningsobjektet til barna som har samlet seg rundt. Her kan vi tolke det som at den voksne er sensitiv og tilstedeværende, og i tillegg oppleves som en trygg base. Stanghelle (2017) forteller at de yngste barna er avhengig av å oppleve et trygt og stabilt personale som har god kunnskap om barns tilknytning (Stanghelle, 2017). Det kan tenkes at den voksne var bevisst på dette i leken til barna.

I eksempelet med «mikrofontrøbbel» er det utfordrende å tolke de voksnes kunnskap om barns tilknytning uten å ha snakket med dem på forhånd. Vi kan allikevel påpeke det Drugli (2010) forteller om sensitive voksne. For å oppnå gode tilknytningsrelasjoner i barnehagen er det avgjørende at de voksne er sensitive ovenfor barna (Drugli, 2010, s. 30). «Rune» er i dette tilfellet meget frustrert og lei seg fordi han ikke får låne mikrofonen som «Nils» har. Det kan tenkes at «Rune» ikke innehar lekekompetansen han trenger for å mestre det å vente på tur, eller å spørre «Nils» om å låne mikrofonen. Hadde «Rune» blitt møtt av sensitive voksne, ville han kanskje økt sin lekekompetanse til neste gang.

5.4 Tilstedeværelse og anerkjennelse i barnehagen

Det kan tenkes at det er umulig å være tilstedeværende og anerkjennende hele tiden i barnehagen. Ser vi på første praksishistorien kan det tolkes som at «Jørgen» søkte til meg da jeg var en tilgjengelig voksen i nærheten. Samtidig anerkjente jeg «Jørgen» sitt behov for å hjelpe han med dukken. Hadde jeg avvist «Jørgen» sitt ønske, kunne jeg kanskje påvirket hans følelsesliv og selvforståelse negativt slik Winnicot benevner (I Schibbye & Løvlie, 2017, s. 20). Selv om jeg og «Jørgen» ikke kjente hverandre, kan det tolkes som at han opplevde meg som en tilstedeværende voksen. Det er dette Nordli & Thormodsæter (2011) beskriver som det å være en aktivt lyttende voksen. Vi er mentalt tilstede, ser barnet og vier hele vår oppmerksomhet til det (Nordli & Thormodsæter, 2011, s. 45). På den andre siden kan det tenkes at «Jørgen» er et barn som ikke er spesielt sjenert og tilbakeholden, i og med at han var såpass fortrolig med meg. Dette kan knyttes til hva Askland (2011) forteller om at barn er ulike. Noen barn har lettere for å ta kontakt med andre (Askland, 2011, s. 15).

En tilstedeværende og anerkjennende voksen kan også gjenkjennes i praksisfortelling nummer to. Den voksne sitter på gulvet med barna og er med i barnas lek. Ved å være aktiv i «Mari» sin lek, og forstå «Erik» sitt ønske om å være med, styres leken i en positiv retning. Den voksne anerkjenner «Erik» sin måte å uttrykke seg på og veileder han inn i leken til «Mari». Bae hevder at dette handler om å forstå barnet ut fra deres forutsetninger (I Askland, 2011, s. 35). Den voksne ser derfor hva slags intensjoner «Erik» har når han tar leken fra «Mari». Ved å være tilstedeværende som voksen kan det

tenkes at lekekompetansen til barna også kan utvikles. Det kreves ofte god lekekompetanse fra barna for å komme inn i lek og opprettholde den. En voksen bør derfor veilede og hjelpe til å videreutvikle der det stopper opp (Utdanningsdirektoratet, 2013). Vi kan derfor si at praksisfortelling en og to kan være gode eksempler på hvordan en voksen kan hjelpe til i leken til de yngste barna. Det Bowlby og Winnicot beskriver som et miljø hvor de voksne holder fast ved barnet i bevisstheten, og alle barn blir sett, er også relevant å nevne (I Askland & Sataøen. 2014, s. 59). Det er flere barn rundt den voksne som sitter og synger. Allikevel ser det tilsynelatende ut som den voksne ivaretar barnas behov for å bli anerkjent og sett. Den voksne ønsker det beste for «Mari» ved å ivareta hennes lek, men inkluderer også «Erik» ved å ikke irettesette han.

Når vi ser på eksempelet med «Mikrofontrøbbel», kan det være betydningsfullt å nevne det Nordli og Thormodsæter (2011) beskriver om hvordan kroppsspråket kan formidle mer enn ord. Om vårt kroppsspråk ikke harmonerer med det vi sier, kan det gi grunnlag til konflikter og utrygghet hos barna (Nordli & Thormodsæter, 2011, s. 38). I denne konteksten var de voksne opptatt av å prate med hverandre, og leken ender med en konflikt mellom «Rune» og «Nils». Det kan tenkes at utfallet kunne blitt annerledes om de kom med ulike innspill til leken og ikke var opptatt av å prate samtidig. Selv om de voksne sitter i nærheten av barna, kan det tolkes som at kroppsspråket viser at de ikke er særlig tilstedeværende. Det er verdt å nevne at det å være tilstedeværende hele tiden antageligvis vil være nokså utfordrende. Samtidig påpeker Öhman (2014) at barn mellom ett og to år befinner seg i en lekutviklingsperiode. I denne perioden kan derfor barn allerede oppdage rolleleken (Öhman, 2014, s. 146). Med veiledning fra de voksne kunne kanskje dette utviklet seg til en god rollelek mellom «Rune» og «Nils». Smith hevder derimot at det kan være problematisk om voksne overstyrer barns lek, fordi dette vil begrense barnets mulighet til å mestre en utfordrende hverdag (I Bae, 2012, s. 37). Det kan derfor tenkes at dette var et bevisst valg fra de voksne for å se om «Rune» og «Nils» mestret å løse konflikten selv. Samtidig kan dette knyttes til hva Drugli (2010) forteller om den emosjonelle tryggheten som bør være tilstede med de yngste barna. De voksne må hjelpe barna til å regulere de sosiale utfordringene ut fra utviklingsnivået barnet er på. Når konflikter oppstår blant de yngste barna, trenger de i større grad hjelp fra de voksne til å takle dette (Drugli, 2010, s. 45). På grunnlag av dette kan vi tolke det som at tilstedeværende voksne var avgjørende for den gode leken vi så i praksiseksempel en og to. Vi kan derfor si at voksne som er tilstede med hele seg også vil kunne påvirke barns lek positivt.

6.0 Avslutning

I arbeidet med denne bacheloroppgaven har jeg forsøkt å belyse barns lek og relasjoner til de voksne. Gjennom teori, funn og drøfting har jeg fått god innsikt i betydningen av voksnes tilstedeværelse i leken til de yngste barna. Jeg vil nå komme med en oppsummerende avslutning og se på hva jeg ville gjort hvis oppgavens omfang var større, og om jeg har tatt med meg noen ny lærdom av dette arbeidet.

Problemstillingen min var:

«Hvordan påvirker voksnes tilstedeværelse leken til de yngste barna i barnehagen?»

Leken er en grunnleggende del av barns utvikling og læring. Vi kan ikke forutsi hvordan leken til et barn begynner eller ender. Leken er en stor del av barnets hverdag og endrer stadig retning. Barnet speiler ofte hva de voksne gjør og leker erfaringer de har opplevd i voksenverden (Skram, s. 59, 2016). Vi har sett at tilknytning er en viktig del av utviklingen og leken til barna, og at trygge tilknytningsrelasjoner er nødvendig for barns utforskning og læring (Schibbye & Løvlie, s. 83, 2017). Vi kan samtidig si at sensitive voksne er viktig for at tilknytningsrelasjonen blir god. Tilstedeværelse og forståelse for at barn er ulike vil også være av stor betydning (Drugli, s. 30, 2010). Denne tilstedeværelsen og forståelsen fra voksne kan på bakgrunn av mine funn se ut til å ha en stor betydning for leken til barna. Det kreves god lekekompetanse fra barna for å opprettholde eller komme inn i lek. De yngste barna lærer av å observere andre og har et større behov for tilstedeværende ansatte som hjelper de til å mestre leken (Utdanningsdirektoratet, 2013). Vi har sett at en voksen som har en anerkjennende og sensitiv holdning kan bidra til å videreutvikle leken der den stopper opp, og hjelpe til i samspill med andre barn.

For å oppsummere oppgavens teori, funn og drøfting kan man si noe om trygge og tilstedeværende voksne. Selv om de voksne er i nærheten av barnas lek kan det være utfordrende å være påkoblet til enhver tid. Allikevel kan vi si at tilstedeværende voksne handler om å være både fysisk og mentalt tilgjengelig for barna. Om barna blir møtt av tilgjengelige voksne som ser betydningen av barns lek, kan det også tenkes at leken får en positiv utvikling.

6.1 Veien videre

For meg har det vært enormt lærerikt å skrive denne oppgaven. I selve prosessen oppdaget jeg hvor mye mer jeg ønsket å undersøke og hvor utfordrende det til tider ble å begrense og innsnevre hele oppgaven. Selv om valget mitt på å bare observere var bevisst etter pilotprosjektet, ser jeg at det å intervju også kunne vært interessant. Om jeg hadde valgt å intervju de ansatte i forkant av observasjoner, ville jeg for eksempel kunne innhente deres holdninger og syn på barn. Dette tenker jeg kan være relevant i forhold til hvordan man møter et barn i barnehagen.

I løpet av prosessen har jeg også undret meg over om det er noe forskjell på pedagoger, fagarbeidere, assistenter, vikarer og deres kunnskap om viktigheten av voksnes tilstedeværelse. Kan for eksempel kunnskap om barn påvirke tilstedeværelsen til de voksne? Dette hadde også vært veldig interessant å forske videre på.

Igjennom mine 11 år i barnehage har det å være tilstedeværende og møte barna på en god måte alltid vært noe jeg har brent for. Denne oppgaven har gitt meg bekreftelse på mye av det jeg tidligere har undret meg over, men også gitt meg ny kunnskap om de yngste barna. De krever i større grad en trygg og tilstedeværende voksen. Samtidig ser jeg at det å ha gode tilknytningsrelasjoner også er avgjørende. Dette vil jeg også ta med meg videre inn i arbeidslivet.

7.0 Litteraturliste

- Askland, L. (2011). *Kontakt med barn. Innføring av førskolelærere arbeid på grunnlag av observasjon*. (2. utg). Oslo: Gyldendal
- Askland L. & Sataøen, S.O. (2014). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (3. utg). Oslo: Gyldendal
- Bae, B. (2007, 10. Januar). Å se barn som subjekt. Noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage. Hentet 10. oktober 2019 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvens/id440489/>
- Bae, B. (2012). Kraften i lekende samspill. Potensial for medvirkning og ytringsfrihet. I B., Bae (Red.), *Medvirkning i barnehagen. Potensialer i det uforutsette* (s. 33-53). Bergen: Fagbokforlaget
- Drugli, M. B. (2010). *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis*. Trondheim: Cappelen Damm
- Jacobsen, D. I. (2017). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. (2. utg). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Nordli, W. & Thormodsæter, B.M.S. (2011). *Tilstedeværende voksne – medvirkende barn, endringsarbeid i barnehagen*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Sandgrind, S. W. (2017, 7. November). Viktig at barn opplever at de voksne gleder seg over å være sammen med dem. Hentet 17. oktober 2019 fra <https://www.barnehage.no/artikler/viktig-at-barn-opplever-at-de-voksne-gleder-seg-over-a-vaere-sammen-med-dem/428727>
- Schibbye, L. A-L. & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet. Om å skape gode relasjoner med barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skram, D. (2016). *Barns utvikling, leik og læring. Pedagogisk arbeid i barnehage og skule*. (3. utg). Oslo: Det norske samlaget
- Stanghelle, C.E. (2017, 19. Oktober). Å være liten i barnehagen. Hentet 7. november 2019 fra <https://laringsmiljosenteret.uis.no/barnehage/omsorg-lek-og-laring/de-yngste-barna/a-vare-liten-i-barnehagen-article120746-22555.html>
- Utdanningsdirektoratet. (2013). Barns trivsel – voksnes ansvar. Hentet 7. november 2019 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stotttemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/7-Barns-samspill-og-lek/>

Wolf, K.D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget

Öhman, M. (2014). Det viktigste er å få leke. I Rasmussen, T.H. (Red.), *På spor etter lek* (s.145-159).

Oslo: Fagbokforlaget

Vedlegg: Informasjonsskriv og observasjoner